Archwilio Cymru
Audit Wales

Effeithiolrwydd trefniadau atal twyll – **Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda**

Blwyddyn archwilio: 2020

Dyddiad cyhoeddi: Awst 2020

Cyfeirnod y ddogfen: 1929A2020-21

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o'r gwaith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Mae gan yr Archwilydd Cyffredinol ystod eang o swyddogaethau archwilio a chysylltiedig, gan gynnwys archwilio cyfrifon cyrff GIG Cymru, ac adrodd i'r Senedd ar ddarbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y modd y mae'r sefydliadau hynny wedi defnyddio eu hadnoddau. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol

Archwilio Cymru yw'r enw cyfunol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân gyda'i swyddogaethau cyfreithiol ei hun fel y disgrifiwyd uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol ac nid oes ganddo unrhyw swyddogaethau.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2020

Ni dderbynnir unrhyw rwymedigaeth gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw Aelod, Cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol nac i unrhyw drydydd parti mewn perthynas â'r adroddiad hwn.

Os ceir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, byddwn yn byddwn yn tynnu sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Archwilio Cymru trwy e-bostio infoofficer@audit.wales.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg ac yn Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd.

Cynnwys

Mae'r Bwrdd Iechyd yn dangos ymrwymiad cryf i atal twyll, mae ganddo drefniadau addas i helpu i atal a chanfod twyll ac mae'n gallu ymateb yn briodol lle mae twyll yn digwydd.

Adroddiad cryno

Cefndir 4

Prif ganfyddiadau a meysydd sydd angen eu gwella 5

Adroddiad manwl

Ein canfyddiadau 6

Atodiadau

Atodiad 1 – adnoddau atal twyll 13

Atodiad 2 – ymateb y rheolwyr 14

Adroddiad cryno

Cefndir

1 Ar 11 Mehefin 2019, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol **Trefniadau Atal Twyll yn sector cyhoeddus Cymru: Trosolwg ar gyfer y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus**. Roedd yr adroddiad yn adolygiad lefel uchel a disgrifiadol o'r trefniadau a oedd ar waith o fewn Llywodraeth Cymru, y GIG a Llywodraeth Leol (awdurdodau unedol yn unig), a thynnodd sylw at rai negeseuon pwysig:

- mae'r colledion a achosir gan dwyll yn y sector cyhoeddus yn rhai sylweddol. mewn cyfnod o gyni, mae pob punt a gollir i dwyll yn bunt y gellid ei gwario ar wasanaethau cyhoeddus.
- mae twyll o bob math yn datblygu'n barhaus, felly mae angen i fesurau atal twyll ddal i fyny gyda'r twyllwyr.
- mae'r adnoddau a neilltuir ar gyfer gweithgarwch atal twyll yn amrywio'n fawr ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru.

2 Ar ôl i'r adroddiad gael ei gyhoeddi, cymeradwyodd y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus gynnig yr Archwilydd Cyffredinol i wneud rhagor o waith ar draws ystod o gyrff yn y sector cyhoeddus yng Nghymru i archwilio pa mor effeithiol yw trefniadau atal twyll yn ymarferol ac i wneud argymhellion ar gyfer gwella. Cyflawnwyd y gwaith hwn rhwng Rhagfyr 2019 a Chwefror 2020.

3 Ar 30 Gorffennaf 2020, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol adroddiad cenedlaethol o'r enw **Gwella ein perfformiad – mynd i'r afael â thwyll yng Nghymru,** sy'n crynhoi'r canfyddiad allweddol o'n hadolygiad ledled Cymru. Nid yw'n disgrifio'n fanwl y trefniadau sydd ar waith mewn cyrff unigol, ond mae'n nodi ystod o gyfleoedd i wella trefniadau atal twyll ar hyd a lled y wlad.

4 Er bod yr adroddiad cenedlaethol wedi nodi mai trefniadau atal twyll y GIG oedd y rhai mwyaf datblygedig ar draws y sector cyhoeddus, nododd fod agenda heriol yn parhau i sicrhau bod dulliau atal twyll yn addas ar gyfer y degawd nesaf lle mae globaleiddio a dyfodiad technoleg ddigidol wedi creu risgiau newydd, a chyfleoedd i'r twyllwyr.

5 Mae'r adroddiad yn galw ar gyrff y GIG i fod yn hapus gyda'r canlynol:

- mae adnoddau atal twyll yn cael eu pennu ar sail asesiad o ffactorau risg lleol;
- mae asesiadau risg atal twyll yn cael eu hintegreiddio â threfniadau rheoli risg corfforaethol;
- mae strategaethau ar waith i wneud mwy o ddefnydd o waith dadansoddi data er mwyn atal a chanfod twyll; a
- mae strategaethau ar waith i wella cydweithio o fewn y sector ac yn ehangach ar draws ffiniau sectorau.

6 Mae'r adroddiad cryno hwn yn nodi ein hasesiad o drefniadau Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda (y Bwrdd Iechyd) ar gyfer atal a chanfod twyll. Mae ein

hasesiad yn seiliedig ar adolygiadau o'r dogfennau, gan gynnwys papurau'r Bwrdd a'r pwyllgorau, a chyfweliadau â nifer fach o staff.

Prif ganfyddiadau a meysydd sydd angen eu gwella

7 Nododd ein hasesiad fod y Bwrdd Iechyd yn dangos ymrwymiad cryf i atal twyll, bod ganddo drefniadau addas i helpu i atal a chanfod achosion o dwyll a'i fod yn gallu ymateb yn briodol lle mae twyll yn digwydd. Nodir ein canfyddiadau allweddol o'r gwaith yn fanylach yn yr adran ganlynol o'r adroddiad hwn.

8 Wrth wneud y gwaith hwn, fe wnaethom nodi rhai meysydd sydd angen eu gwella (**Arddangosyn 1**): dylent eu hystyried ar y cyd â themâu'r adroddiad cenedlaethol. Mae ymateb rheolwyr y Bwrdd Iechyd i'r meysydd sydd angen eu gwella ar gael yn **Atodiad 2**.

Arddangosyn 1: meysydd sydd angen eu gwella

Meysydd sydd angen eu gwella
Hyfforddiant atal twyll I1 Rhoi hyfforddiant atal twyll gorfodol i rai grwpiau o staff neu bob un ohonynt
Gweithgareddau rhannu gwybodaeth I2 Archwilio a gweithredu'r potensial ar gyfer rhannu gwybodaeth ymhellach gydag awdurdodau lleol.
Galluogrwydd staff atal twyll I3 Ystyried gallu'r Arbenigwyr Atal Twyll Lleol sydd ei angen er mwyn cyfarparu'r lefelau gofynnol o waith rhagweithiol ac ymchwiliol, gan gynnwys hyfforddiant staff, a meithrin cadernid y tîm hwn.

Ffynhonnell yr Arddangosyn: Archwilio Cymru

Adroddiad manwl

Ein canfyddiadau

9 Mae'r tabl canlynol yn nodi'r meysydd ffocws o fewn ein gwaith a'n canfyddiadau.

Arddangosyn 2: meysydd gwaith a chanfyddiadau

Maes gwaith	Canfyddiadau
Fe wnaethom ystyried a yw'r haen uchaf yn dangos ymrwymiad i atal twyll ac yn darparu'r arweinyddiaeth angenrheidiol i ymladd twyll. Roeddem yn disgwyl gweld: • y Bwrdd/tîm gweithredol yn hyrwyddo ymrwymiad clir i bolisi dim goddefgarwch o dwyll a hyrwyddo gwaith atal twyll; • uwch-arweinwyr yn mynd ati i hyrwyddo a rhaeadru diwylliant atal twyll; • dealltwriaeth sefydliad cyfan o'r cyfrifoldebau ar gyfer atal twyll ac adrodd am achosion amheus o dwyll; ac • ymrwymiad sefydliadol i hyfforddiant atal twyll ac ymwybyddiaeth o foeseg, gyda hyfforddiant atal twyll gorfodol priodol ac wedi'i dargedu ar gyfer pob aelod o staff.	Gwelsom yr arferion da canlynol: • y Cyfarwyddwr Cyllid yw'r swyddog gweithredol arweiniol sy'n gyfrifol am atal twyll. • mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol (LCFS) yn adrodd yn rheolaidd i'r Cyfarwyddwr Cyllid Cynorthwyol ac mae ganddo fynediad parod i'r Cyfarwyddwr Cyllid, os oes angen. • mae atal twyll yn eitem sefydlog ar agenda'r Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd • mae'r sefydliad yn rhoi blaenoriaeth i bob mater sy'n ymwneud â thwyll, a cheir ymrwymiad clir gan y Cyfarwyddwr Cyllid Gweithredol a Chadeirydd y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd. • mae polisïau a strategaethau yn anfon neges gyson na fydd twyll yn cael ei oddef, ac y bydd pob cam yn cael ei gymryd i gosbi drwgweithredwyr naill ai'n droseddol neu'n ddisgyblaethol. Mae'r Bwrdd Iechyd yn sicrhau bod llinellau cyfathrebu effeithiol rhwng y rhai sy'n gyfrifol am waith gwrth-dwyll, llwgrwobrwyaeth a llygredd a grwpiau staff allweddol eraill a rheolwyr o fewn y sefydliad. • mae'r Bwrdd Iechyd yn rhoi cyhoeddusrwydd i achosion profedig o dwyll a'r camau a gymerwyd, drwy'r cyfryngau cymdeithasol a'r wasg. • mae'r Bwrdd Iechyd yn cynnwys hyfforddiant gwrth-dwyll mewn sesiynau sefydlu. Nodwyd y meysydd canlynol sydd angen eu gwella:

Maes gwaith	Canfyddiadau
	• mae'r Bwrdd Iechyd yn cydnabod bod nifer y staff sy'n cael hyfforddiant twyll yn is nag yr hoffent. Mae'r Cyfarwyddwr Cyllid wedi cynnig bod hyfforddiant yn orfodol, er nad oedd cytundeb ar hyn adeg ein gwaith maes.
Fe wnaethom ystyried a oes gan y sefydliad strwythur addas a digon o adnoddau medrus i atal a chanfod twyll. Roeddem yn disgwyl gweld: • Arbenigwr Atal Twyll Lleol dynodedig â chyfrifoldeb penodol am wrth-dwyll a'r gallu i ddylanwadu ar lefel yr adnoddau atal twyll; • lefel briodol o staff atal twyll profiadol, hyfforddedig ac achrededig i gynnal ymchwiliadau a gwaith atal twyll; • eglurder o ran swyddogaethau, cyfrifoldebau a llinellau atebolrwydd gwrth-dwyll; • buddsoddiad mewn cynlluniau gwrth-dwyll yn seiliedig ar benderfyniadau hyddysg sy'n deillio o asesiad risg twyll sy'n amlygu risgiau ac yn pennu'r adnoddau sydd eu hangen i fynd i'r afael â nhw; a • rhaglen flynyddol o waith gwrth-dwyll rhagweithiol (gwaith atal twyll) sy'n cwmpasu'r risgiau a nodwyd yn yr asesiad	Gwelsom yr arferion da canlynol: • mae yna ddau Arbenigwr Atal Twyll Lleol achrededig, ac un ohonynt yw'r arweinydd gwasanaeth enwebedig. • mae'r Polisi Gwrth-Dwyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo yn nodi'r strwythur a'r cyfrifoldebau ar gyfer gwrth-dwyll gan gynnwys y Prif Weithredwr, y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd, y Pennaeth Archwilio Mewnol, y Cyfarwyddwr Cyllid a'r Arbenigwyr Atal Twyll Lleol. • gall yr Arbenigwr Atal Twyll Lleol ofyn am gymorth gan Wasanaeth Awdurdod Gwrth-dwyll Cymru mewn perthynas â gordaliadau ac unrhyw ymchwiliadau sy'n werth £15,000 a mwy. • mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol arweiniol yn gallu dylanwadu ar benderfyniadau ar lefelau staffio a chamau gweithredu. • mae'r buddsoddiad yn y gwasanaeth gwrth-dwyll yn seiliedig ar sawl ffactor megis yr adnodd hanesyddol, risgiau cyfredol a rhai sy'n dod i'r amlwg, a'r angen i gydbwyso'r gwaith ar draws y meysydd strategol twyll allweddol. • mae'r swm cyfwerth ag amser cyflawn o adnoddau gwrth-dwyll lleol fesul 1,000 o staff yn 0.2 WTE o gymharu â chyfartaledd GIG Cymru, sef 0.19 WTE (**Atodiad 1**). • mae'r Bwrdd Iechyd wedi mynegi rolau a chyfrifoldebau gwrth-dwyll yn glir. • mae gan staff Arbenigwyr Atal Twyll Lleol a staff gwrth-dwyll fynediad i'r holl systemau, cofnodion ac adeiladau sydd eu hangen i wneud eu gwaith.

Maes gwaith	Canfyddiadau
risg gyda'r amser a neilltuir wedi'i glustnodi i waith rhagweithiol.	• mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cwblhau Adnodd Hunanadolygu Awdurdod Gwrth-Dwyll y GIG (SRT) bob blwyddyn. Lle nodir problemau (risgiau), cânt eu hymgorffori yn y cynllun gwaith gwrth-dwyll, ynghyd ag unrhyw faterion/risgiau a nodwyd drwy waith gwrth-dwyll cyffredinol. Mae'r adnodd hunanadolygu yn nodi blaenoriaethau gwaith rhagweithiol ar gyfer y flwyddyn. Nodwyd y meysydd canlynol sydd angen eu gwella: • er bod lefelau staffio fymryn yn uwch na'r cyfartaledd Cymru, dim ond 2.0 WTE yw'r lefelau staffio. Pe bai lefel y gwaith ymchwiliol yn cynyddu, neu pe bai unrhyw aelod o staff yn absennol, gallai hyn effeithio ar y gallu i gyflawni'r lefel o waith gwrth-dwyll rhagweithiol y cytunwyd arno. • yn ystod 2018-19, cyflwynwyd hyfforddiant gwrth-dwyll i tua 1,075 o aelodau staff, sef tua 11% o weithlu'r Bwrdd Iechyd. Fodd bynnag, mae'r modiwl hyfforddi e-ddysgu yn golygu y gellir darparu hyfforddiant gwrth-dwyll yn hawdd i lawer o staff.
Fe wnaethom ystyried a oes gan y sefydliad fframwaith polisi cadarn i gefnogi trefniadau gwrth-dwyll effeithiol. Roeddem yn disgwyl gweld: • strategaeth/polisi gwrth-dwyll sy'n nodi dull y sefydliad o reoli risgiau twyll ac yn diffinio cyfrifoldebau gwrth-dwyll penodol; • cod ymddygiad sy'n nodi ymddygiadau derbyniol a sut i adrodd a rheoli gwrthdaro buddiannau;	Gwelsom yr arferion da canlynol: • mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol arweiniol yn ymwneud â datblygu ac adnewyddu polisi Gwrth-Dwyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo y Bwrdd Iechyd (y polisi) fel bo'r angen. Fe'i cymeradwyir gan y Cyfarwyddwr Cyllid a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd. Nodir y Strategaeth Gwrth-dwyll fel rhan o'r polisi hwn ac mae ar gael i'r holl staff ar y fewnrwyd. • mae'r polisi'n cael ei groesgyfeirio i bolisïau allweddol, gan gynnwys: – Polisi Codi Pryderon Cymru Gyfan (Chwythu'r Chwiban); – Polisi Disgyblu Cymru Gyfan; a

Maes gwaith	Canfyddiadau
• trefniadau chwythu'r chwiban cadarn sy'n nodi dulliau o adrodd am dwyll; • cofrestri a gynhelir o roddion a lleoedd; a • sgrinio cyn cyflogi.	– Polisi Safonau Ymddygiad y Bwrdd Iechyd. • mae trefniadau chwythu'r chwiban lleol y Bwrdd Iechyd yn gynhwysfawr. Mae'n pwysleisio y bydd pob pryder yn cael ei drin yn gyfrinachol a'i drin yn broffesiynol yn unol â deddfwriaeth berthnasol. Mae hefyd yn ei gwneud yn glir nad oes unrhyw wrthgyhuddiad yn erbyn staff sy'n codi amheuon rhesymol. • mae Polisi Safonau Ymddygiad y Bwrdd Iechyd yn nodi disgwyliadau mewn perthynas â datgan buddiannau. • mae gan y Bwrdd Iechyd drefniadau priodol i gynnal ac adolygu cofrestri buddiannau, rhoddion a lletygarwch. • mae gan y Bwrdd Iechyd drefniadau ar waith i sicrhau bod pob aelod newydd o staff yn destun archwiliadau cyn cyflogi, cyn dechrau gweithio i'r sefydliad. Ni wnaethom nodi unrhyw feysydd sydd angen eu gwella.
Fe wnaethom ystyried a oes gan y sefydliad asesiad risg twyll effeithiol ynghyd ag ymatebion priodol i faterion sy'n datblygu. Roeddem yn disgwyl gweld: • asesiadau risg twyll rheolaidd a chynhwysfawr a drafodir ac y cytunir arnynt gydag uwch-arweinwyr a'r Pwyllgor Archwilio;	Gwelsom yr arferion da canlynol: • mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn cwblhau Adnodd Hunanadolygu Awdurdod Gwrth-dwyll y GIG (SRT) bob blwyddyn. Lle nodir problemau (risgiau), cânt eu hymgorffori yn y Cynllun Gwaith Gwrth-dwyll, ynghyd ag unrhyw faterion/risgiau a nodwyd drwy waith gwrth-dwyll cyffredinol. Mae'r adnodd hunanadolygu yn nodi blaenoriaethau gwaith rhagweithiol ar gyfer y flwyddyn. Caiff y risg o dwyll ei gwerthuso gydol y flwyddyn a gwneir newidiadau i'r cynllun blynyddol fel y bo'n briodol. • mae ystyried y risg o dwyll yn cyd-fynd yn agos â'r broses rheoli risg gyffredinol.

<table>
<tr><th>Maes gwaith</th><th>Canfyddiadau</th></tr>
<tr><td>asesiadau risg twyll a gaiff eu cynnwys fel rhan o fframwaith rheoli risg cyffredinol y sefydliad; a
risg twyll yn rhan o ddyluniad y system er mwyn lleihau'r cyfleoedd ar gyfer twyll.</td><td>mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn craffu ar yr holl bolisïau perthnasol o safbwynt gwrth-dwyll. Rhoddir adborth i'r perchennog polisi fel y bo'n briodol. Mae'r Arbenigwr Atal Twyll Lleol yn ymwneud â datblygu polisi allweddol o gyfnod cynnar.
Ni wnaethom nodi unrhyw feysydd sydd angen eu gwella.</td></tr>
<tr><td>Fe wnaethom ystyried a yw amgylchedd rheolaeth fewnol y sefydliad yn cefnogi trefniadau effeithiol er atal ac olrhain twyll.
Roeddem yn disgwyl gweld:
rheolaethau mewnol wedi'u cynllunio a'u profi i ddelio â risgiau twyll a nodwyd ac oedd yn helpu i atal twyll rhag digwydd;
adolygiadau archwilio mewnol o risgiau twyll a phrofi rheolaethau a gynlluniwyd i atal a chanfod twyll;
y sefydliad yn gweithredu ar argymhellion i gryfhau rheolaethau os canfyddir nad yw rheolaethau mewnol yn gweithredu cystal â'r bwriad a bod gwersi'n cael eu dysgu o ddigwyddiadau twyll; ac
mae'r sefydliad yn defnyddio proses paru data i ddilysu data a chanfod gweithgarwch a allai fod yn dwyllodrus.</td><td>Gwelsom yr arferion da canlynol:
mae'r polisi Gwrth-Dwyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo yn nodi mai rheolwyr yw'r llinell amddiffyn gyntaf yn erbyn twyll, llygredd a llwgrwobrwyo a rhaid iddynt sicrhau bod system ddigonol o reolaeth fewnol yn bodoli o fewn eu meysydd cyfrifoldeb a bod y rheolaethau yn gweithio'n effeithiol.
mae Tîm Archwilio Mewnol y Bwrdd Iechyd yn adolygu risgiau o dwyll ac yn profi rheolaethau sydd wedi'u cynllunio i atal a chanfod twyll fel rhan o'i raglen waith flynyddol. Caiff gwybodaeth a chudd-wybodaeth eu rhannu gyda gwasanaethau gwrth-dwyll lleol yn unol â'r protocol rhannu gwybodaeth y cytunwyd arno.
mae'r Bwrdd Iechyd yn gweithredu ar argymhellion i gryfhau rheolaethau os canfyddir nad yw rheolaethau mewnol yn gweithredu cystal â'r bwriad ac yn dysgu gwersi o achosion o dwyll.
mae'r Bwrdd Iechyd yn cymryd rhan yn ymarfer paru data'r Fenter Twyll Genedlaethol, gwiriadau dilysu ôl-daliad gofal sylfaenol a gwiriadau lleol eraill (fel y gyflogres).
mae'r Bwrdd Iechyd yn defnyddio meddalwedd rheoli achosion i gofnodi holl wendidau'r system fel y nodwyd o ganlyniad i ymchwiliadau a/neu ymarferion atal a chanfod rhagweithiol. Agwedd bwysig ar y feddalwedd hon yw cofnodi'r gwersi a ddysgwyd.</td></tr>
</table>

Maes gwaith	Canfyddiadau
	• mae'r Bwrdd Iechyd yn ymchwilio i'r potensial i wneud mwy o'r gwaith a wneir gan y tîm Dilysu Ôl-daliadau. Nodwyd y meysydd canlynol sydd angen eu gwella: • dim ond ychydig o enghreifftiau o ddefnyddio dadansoddeg data fel ffordd o atal twyll a nododd ein hadolygiad cenedlaethol, sef ymarfer paru data'r Fenter Twyll Genedlaethol yn bennaf.
Fe wnaethom ystyried a oedd gan y sefydliad ymateb priodol i dwyll. Roeddem yn disgwyl gweld: • cynllun ymateb i dwyll cynhwysfawr sy'n nodi trefniadau clir ar gyfer cofnodi ac ymchwilio i honiadau o dwyll; • gweithredu i sicrhau bod pob honiad o dwyll yn cael ei asesu: • gweithdrefnau wedi'u dogfennu ar gyfer cynnal twyll; • ymchwiliadau sy'n dilyn arfer proffesiynol priodol ac yn unol â'r cynllun ymateb i dwyll; • ystyried yr ystod lawn o gosbau sydd ar gael, a cheisio gwneud iawn (er enghraifft, adennill arian ac asedau) lle y bo'n briodol;	Gwelsom yr arferion da canlynol: • mae Cynllun Ymateb i Dwyll y Bwrdd Iechyd ar dwyll yn dilyn arferion gorau yn unol â chynghorion awdurdod gwrth-dwyll y GIG. • mae staff cymwysedig yn ymchwilio i bob achos amheus o dwyll, ac yn unol â'r Cynllun Ymateb i Dwyll. Caiff canlyniadau ymchwiliadau eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio ac awdurdod gwrth-dwyll y GIG. Caiff ymchwiliadau eu monitro gan y Cyfarwyddwr Cyllid a'r Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd. • mae'r Bwrdd Iechyd yn defnyddio'r ystod lawn o gosbau sydd ar gael (camau disgyblu staff, gweithredu sifil a gweithredu troseddol) ac yn ceisio adennill arian lle mae hynny'n briodol a chost-effeithiol. • mae'r holl ymchwiliadau wedi'u dogfennu ar feddalwedd rheoli achosion. Mae'r hyn a ddysgwyd o dwyll yn cael ei rannu â staff priodol er mwyn cymryd camau a gweithredu newidiadau i systemau a gweithdrefnau lle y bo'n briodol. • mae'r Bwrdd Iechyd yn cysylltu'n rhagweithiol a rheolaidd â sefydliadau ac asiantaethau eraill fel gwasanaethau cyfreithiol a risg y GIG, yr heddlu, gwasanaethau mewnfudo'r Swyddfa Gartref, awdurdodau lleol, a chyrff rheoleiddio a phroffesiynol i helpu i drechu achosion o

Maes gwaith	Canfyddiadau
• system rheoli achosion briodol i gofnodi a monitro cynnydd achosion posibl o dwyll; a • cydweithio â phartneriaid allanol i fynd i'r afael â thwyll.	dwyll, llygredd a llwgrwobrwyo. Gellir prynu gwasanaethau arbenigol gan awdurdod gwrth-dwyll y GIG lle bo angen. Nodwyd y meysydd canlynol sydd angen eu gwella: • dywedodd y Bwrdd Iechyd fod lle i wneud mwy o ddefnydd o rannu gwybodaeth gydag awdurdodau lleol.
Fe wnaethom ystyried a oes gan y sefydliad adroddiadau a chraffu priodol ar waith i sicrhau bod ei ddiwylliant gwrth-dwyll a'i fframwaith yn gweithredu'n effeithiol. Roeddem yn disgwyl gweld: • cadw cofnod o golledion twyll ac adenillion; • y Pwyllgor Archwilio yn mynd ati'n rhagweithiol i atal twyll a hyrwyddo diwylliant gwrth-dwyll effeithiol; a'r • Pwyllgor Archwilio yn herio ac yn adolygu gwaith gwrth-dwyll, ac yn sicrhau ei fod yn cyflawni ei ddyletswyddau o ran gwrth-dwyll.	Gwelsom yr arferion da canlynol: • mae'r Bwrdd Iechyd yn cadw cofnod o golledion ac adenillion twyll; • mae gwrth-dwyll yn eitem sefydlog ar y Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd; • cyflwynir y cynllun blynyddol i'r Pwyllgor Archwilio ynghyd ag adroddiadau cynnydd rheolaidd ar gyflawni'r rhaglen waith flynyddol, ynghyd â risgiau twyll a nodwyd a'r camau gweithredu i'w lleihau; a • cynhyrchir diweddariadau achos ar gyfer sesiwn breifat y Pwyllgor Archwilio yn amlinellu achos, statws ac adenillion arian/asedau. Ni wnaethom nodi unrhyw feysydd sydd angen eu gwella.

Atodiad 1

Adnoddau gwrth-dwyll

Mae'r Arddangosyn canlynol yn nodi nifer yr adnoddau Arbenigwr Atal Twyll Lleol fesul 1,000 o staff.

Arddangosyn 3: Nifer yr adnoddau Arbenigwr Atal Twyll Lleol am bob 1,000 o staff (o'r uchaf i'r lleiaf)

	LCFS WTE	Cyfanswm nifer y staff o fewn y sefydliad	LCFS WTE fesul 1,000 o staff (cyfrifiad)
Addysg a Gwella Iechyd Cymru[1]	0.2	280	0.71
Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru	2.0	3,535	0.57
Bwrdd Addysgu Iechyd Lleol Powys[2]	1.2	2,286	0.52
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg[2]	2.6	11,944	0.22
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	2.0	10,032	0.20
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	2.6	13,659	0.19
GIG Cymru (cyfartaledd)	**18.2**	**94,614**	**0.19**
Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe[2]	2.2	12,962	0.17
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	2.9	18,491	0.16
Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru[1]	0.3	1,903	0.16
Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre[1]	0.4	4,411	0.16
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro[1]	1.8	15,111	0.12

[1] Mae tîm Arbenigwyr Atal Twyll Lleol Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd hefyd yn darparu gwasanaethau i Addysg a Gwella Iechyd Cymru, Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru ac Ymddiriedolaeth GIG Prifysgol Felindre drwy gytundeb lefel gwasanaeth blynyddol.

[2] Mae tîm Arbenigwyr Atal Twyll Lleol Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe hefyd yn darparu gwasanaethau i Fwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg a Bwrdd Addysgu Iechyd Powys drwy gytundeb lefel gwasanaeth blynyddol.

Ffynhonnell: Awdurdod Gwrth-dwyll GIG Cymru, adroddiad perfformiad gweithredol 2019-20 (chwarter 3), a chyfrifiad StatsCymru ar 30 Medi 2019 (o system cofnod staff electronig y GIG).

Atodiad 2

Ymateb y rheolwyr

Mae'r tabl canlynol yn nodi ymateb rheolwyr y Bwrdd Iechyd i'r meysydd sydd angen eu gwella (i'w mewnosod ar ôl i'r adroddiad ac ymateb y rheolwyr gael eu hystyried gan y Pwyllgor Archwilio).

Arddangosyn 4: Ymateb rheolwyr y Bwrdd Iechyd i'r meysydd sydd angen eu gwella

Cyf	Maes ar gyfer gwella	Canlyniad/budd a fwriedir	Blaenoriaeth Uchel (Ydy/Nac Ydy)	Wedi'i Dderbyn (Do/Naddo)	Ymateb y Rheolwyr	Dyddiad Cwblhau	Swyddog Cyfrifol
I1	**Hyfforddiant atal twyll** Rhoi hyfforddiant atal twyll gorfodol i rai grwpiau o staff neu bob un ohonynt	Mwy o staff i gael hyfforddiant atal twyll, gan arwain at fwy o ymwybyddiaeth o gyfrifoldebau a materion cysylltiedig.	Ydy	Do	Camau a nodwyd: Mae camau wedi eu cymryd eisoes i weithredu dysg orfodol ar ffurf e-ddysgu Atal Twyll. Dylid cyflawni yn 2020/21 a bydd yn gweithredu ar y cyd â'r rhaglen waith gyffredinol i godi ymwybyddiaeth o atal twyll a hyfforddiant risg pwrpasol rheolaidd i grwpiau o staff risg uchel.	31/03/2021 – I'w gwblhau erbyn diwedd cynllun gwaith y flwyddyn hon.	Huw Thomas, Cyfarwyddwr Cyllid Ben Rees – Pennaeth Atal Twyll

Cyf	Maes ar gyfer gwella	Canlyniad/budd a fwriedir	Blaenoriaeth Uchel (Ydy/Nac Ydy)	Wedi'i Dderbyn (Do/Naddo)	Ymateb y Rheolwyr	Dyddiad Cwblhau	Swyddog Cyfrifol
I2	**Gweithgaredda u rhannu gwybodaeth** Archwilio a gweithredu'r potensial ar gyfer rhannu gwybodaeth ymhellach gydag awdurdodau lleol.	Budd i'r ddwy ochr yn sgil rhannu gwybodaeth yn fwy gan arwain at gryfhau'r gwasanaeth.	Ydy	Do	Camau a nodwyd: Byddai mwy o gyfarfodydd rheolaidd â phartneriaid lleol yn fuddiol. Mae hyn yn cwmpasu pob corff gorfodi. Er bod gan y Bwrdd Iechyd ar y cyfan berthynas â'r partneriaid lleol hyn, nid oes rhannu penodol ar gyfer atal twyll. Bydd cyfarfodydd cyflwyno yn cael eu cynnal i ganfod sut yn union gallwn gynorthwyo ein gilydd. Bydd yn hanfodol cynnal y berthynas hon tua'r dyfodol.	31/03/2021 – I'w weithredu yn ystod cynllun gwaith y flwyddyn hon.	Huw Thomas, Cyfarwyddwr Cyllid Ben Rees – Pennaeth Atal Twyll

Cyf	Maes ar gyfer gwella	Canlyniad/budd a fwriedir	Blaenoriaeth Uchel (Ydy/Nac Ydy)	Wedi'i Dderbyn (Do/Naddo)	Ymateb y Rheolwyr	Dyddiad Cwblhau	Swyddog Cyfrifol
I3	**Galluogrwydd staff atal twyll** Ystyried gallu'r Arbenigwyr Atal Twyll Lleol sydd ei angen er mwyn cyfarparu'r lefelau gofynnol o waith rhagweithiol ac ymchwiliol, gan gynnwys hyfforddiant staff, a meithrin cadernid y tîm hwn.	Cyflawni potensial mwyaf posibl y gwasanaeth	Ydy	Do	Camau a nodwyd: Derbynnir y gallai cynnydd mewn capasiti arwain at fwy o effaith ac enillion o ran gwaith Atal Twyll. Fodd bynnag, nid yw arbedion maint wedi'u harchwilio yn fanwl eto. Yn unol â'r adroddiad, adnodd y Bwrdd Iechyd fesul 1,000 o staff yw 0.2 WTE o'i gymharu â chyfartaledd cenedlaethol GIG Cymru o 0.19 WTE.	I'w gytuno – Fel y trafodwyd gyda Philip Jones mae angen archwilio'r mae hwn yn fwy.	Huw Thomas, Cyfarwyddwr Cyllid Ben Rees – Pennaeth Atal Twyll

Archwilio Cymru
Audit Wales

Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: info@audit. Cymru

Gwefan: www.audit.wales/cy

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg ac yn Saesneg. We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English .